

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara**

Diplomová práce

CITADELA
SOUBOR GRAFICKÝCH LISTŮ K LITERÁRNÍ TÉMA

BcA. Magdalena Liška Nordlinder

Plzeň 2019

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Katedra designu**

Studijní program Design
Studijní obor Ilustrace a grafický design
Specializace Ilustrace

Diplomová práce

CITADELA
Soubor grafických listů na literární téma

BcA. Magdalena Liška Nordlinder

Vedoucí práce: prof.akad.mal. Mikoláš Axmann
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeská univerzita v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury. Předložená práce je výlučně výsledkem mé tvůrčí invence a jakákoli podoba s díly jiných autorů vzniklými v minulosti je čistá náhoda, nikoli záměrný plagiát.

Duben 2019

.....

podpis autora

Děkuji prof. akad. mal. Mikoláši Axmannovi za vedení mé práce, za řadu inspirativních podnětů a za vstřícnost, s jakou mi umožnil skloubit povinnosti studentky a matky.

Děkuji MgA. et Mgr. Bedřichu Kocmanovi za pomoc při vyhotovení praktické části mé diplomové práce, jakož i za trpělivost, kterou se mnou měl a kterou mi umožnil procvičit.

ČÁST 1

Jako téma své diplomové práce jsem zvolila grafický soubor založený na knize Antoine de Saint-Exupéryho *Citadela*. Antoine de Saint-Exupéry je jistě jméno, které není třeba blíže představovat. Proslulost jeho knihy *Malý princ* má však za následek, že je často vnímán jako autor knížek pro děti, což už jen letmý pohled na jeho bibliografii vyvrátí,¹ a i o kategorickém zařazení *Malého prince* do dětské literatury by se dalo diskutovat.

Saint-Exupéry je mi tedy osobně blízký nejen jako významný frankofonní spisovatel, tedy představitel kulturního okruhu, ke kterému jsem již na střední škole přilnula náklonností, ale i díky této výše uvedené kategorizaci, se kterou mám vlastní zkušenosti – rovněž má tvorba je často (ať už v pozitivním či negativním smyslu) odbornými i laickými recipienty vnímána jako dětská či pohádková, přičemž se tomuto hodnocení ani nevzpírám, ale ani jej nevidím jako jediné objektivně správné.

Vedle *Malého prince* – poněkud paradoxně nejznámější, ale zároveň jediné knihy vhodné i pro malé děti – je Saint-Exupéry, jak již jsem zmínila, autorem i dalších knih, z nichž mne již před delší dobou zaujal titul *Citadela*. Kniha si do naší domácí knihovny našla cestu již v dětství, kdy ji právě pod vlivem *Malého prince* a v domnění, že se jedná o další knihu pro děti, zakoupili moji rodiče. V té době (bylo mi cca deset let) jsem knihu nepříliš překvapivě po několika stranách odložila, po letech jsem se k ní ale vrátila a od té doby se jedná o jedno z mých nejoblíbenějších literárních děl – aniž bych se snažila tvrdit, že jsem všechny v něm obsažené filozofické nuance dokonale rozpoznala a pochopila.

Je velmi nesnadné popsat, o čem děj knihy vlastně pojednává, nemá-li člověk na jednu stranu děj shrnout jen jako putování karavany pouští a na straně druhé zabřednout do složitých filozofických úvah, jimiž je text knihy v hojné míře prostoupen. Na tomto místě si tedy dovoluji vypůjčit charakterizaci knihy z přehledové práce Jiřího Šrámka: „*Autor... se stále novými odkazy pokouší v tomto 'výchovném románu' (jde o poučení vladařova syna) vystihnout podstatu a velikost lidského údělu. Berberský velmož, jenž dal postavit tuto pevnost uprostřed písku pouště, chce vybudovat také 'morální pevnost' v lidském srdci.*“² O komplexnosti a složitosti celého textu výmluvně svědčí i skutečnost, že autor prací na této knize strávil osm let a přesto ji nestihl dokončit,³ údajně ji plánoval psát ještě dalších deset let.⁴

1 ŠRÁMEK: *Dějiny francouzské literatury v kostce*, s. 306-7.

2 ŠRÁMEK: *Dějiny francouzské literatury v kostce*, s. 307.

3 ŠRÁMEK: *Dějiny francouzské literatury v kostce*, s. 307.

4 Doslov Jiřiny Kultové v SAINT-EXUPÉRY, Antoine de: *Citadela*, s. 438.

Děj samotný, kdy se spíše než o děj v obvyklém slova smyslu jedná o „ustavičnou variaci vybraných témat, což lze zjistit již po přečtení několika kapitol“,⁵ není jedinou abstraktní nejasnou věcí, se kterou se čtenář v knize setká. Určitou zvláštností je skutečnost, že postavy vystupující v knize nemají jméno – „před námi vyvstává člověk: muž beze jména, žena, dítě. Svázán základními, pokrevními pouty: otec, matka, bratr, syn. Člověk, kondenzace svého typového já... A hlavně člověk s pečeti svého povolání... Člověk na stupních hierarchických... Lidské společenství.“⁶ Bez jména jsou i jednotlivé kapitoly, jsou označeny jen římskými číslicemi. Podobnou nekonkrétností se obecně vyznačuje i má tvorba, kdy ráda nechávám postavám jen obrysy a konkrétní rysy např. obličej si recipient musí, respektive může, domyslet sám.

Na tomto místě je rovněž vhodné uvést, že výraz citadela se v dějinném vývoji prosadil nejen jako titul uvedené knihy a architektonický pojem, ale toto slovo bylo vybráno jako krycí název pro útočnou operaci německé armády na východní frontě za druhé světové války, která vyvrcholila v dosud největší tankovou bitvu, jakou dějiny poznaly. Jaký to paradox, že např. při vyhledávání v online knihovním katalogu tak vedle sebe stojí práce autora spojeného s humanistickými ideály a rozpálenou pouští severní Afriky na straně jedné a práce popisující dokonale dehumanizovanou válku strojů na permanentně zmrzlé půdě na straně druhé! Z řady důvodů jsem se nakonec rozhodla tento paradox do své práce nezahrnout, pokládám jej nicméně za velmi zajímavý a za námět s vysokým potenciálem.

5 Doslov Jiřiny Kultové v SAINT-EXUPÉRY, Antoine de: *Citadela*, s. 436.

6 Doslov Jiřiny Kultové v SAINT-EXUPÉRY, Antoine de: *Citadela*, s. 434-5.

ČÁST 2

ČÁST 2.1 – stanovení techniky

Na začátku jsem tedy byla vybavena jen mnoha abstraktními myšlenkami a představami – nejspíše přesně tak, jak by si to Antoine de Saint-Exupéry přál. Určitým výchozím bodem byla sada kreseb vytvořených jehlou a nití, kterou jsem vyhotovila v rámci povinného předmětu Ateliér a výstavní projekt. Tuto sadu kreseb jsem od 18. ledna do 1. března s úspěchem prezentovala na samostatné výstavě v komunitním prostoru Bystro v Bratislavě. Do finální podoby výstavy jsem interaktivně zapojila i účastníky vernisáže. Přestože oba tyto projekty do značné míry spojuje stejné téma, kniha *Citadela*, cítila jsem, že v rámci diplomové práce bych svou tvůrčí činnost ráda zaměřila jiným směrem, zpočátku jsem však o něm neměla přesnější představu. Jako již několikrát v minulosti jsem tento problém konzultovala s vedoucím ateliéru Ilustrace prof. akad. mal. Mikolášem Axmannem, který mě nejprve přesvědčoval, že užitá metoda kresby pomocí jehly a nitě by byla vhodná i pro diplomovou práci, nakonec však dospěl k závěru, že bych měla použít i metodu, se kterou již mám bohaté zkušenosti z vlastní bakalářské práce a z klauzury zimního semestru 2017, totiž sítotisk.

Ohledně druhé zmíněné metody mne pak odkázal na další konzultace s MgA. et Mgr. Bedřichem Kocmanem.

Ten mi nejprve navrhl šití jehlou a nití přímo do síta, první praktické pokusy nicméně odhalily, že tento technologický postup je časově neúměrně náročný a celou práci by tak nebylo možno stihnout do stanoveného termínu. Velmi brzy jsme společně dospěli k závěru, že efektivnější metodou bude vyšívání obrazců přímo do pauzovacího papíru a jejich následné osvětlení. Tím vznikla šablona, kterou bylo možno tisknout na papír. Ani tento postup nebyl časově zcela jednoduchý, neboť pro osvětlení bylo nutné využít speciální přístroj, dostupný pouze v dílně sítotisku.

Díky ochotě B. Kocmana však bylo možné jednou týdně dohodnout časový rámec, který jsem mohla v této dílně pro své záměry využít.

Pro úplnost je na tomto místě nutné zmínit skutečnost, že zpočátku jsem zvažovala vytvořit část obrazců do výsledného souboru i voskovkami na dvěstěgramový papír Fabriano, záhy se ale ukázalo, že užití voskovek má za následek až příliš naivní či dětský vzhled, který by sám o sobě jistě nebyl na škodu, v kontextu daného kompletu by však působil rušivým dojmem. Proto jsem na užití této techniky v tomto případě rezignovala.

ČÁST 2.2 – stanovení námětu

Jak už bylo uvedeno, v případě *Citadely* je velmi nesnadné specifikovat děj, neboť přestože je kniha označována jako román, jádro textu spočívá v různých filozofických úvahách. Z textu knihy, který jsem důkladně znovu přečetla, jsem proto zvolila deset citátů, které mě obzvláště oslovily. Na základě toku volných asociací vyvolaných přemýšlením o těchto citátech jsem vyhotovila skici tužkou – těch bylo zhruba čtyřicet. Tyto prvotní návrhy jsem předložila vedoucímu práce, který velkou část shledal jako příliš realistickou a tedy pro zamýšlené vyznění práce nevhodnou – šlo např. o symboly jako loď, kostra velblouda atd. Protože přísným sítem abstraktnosti prošlo jen pět prvotních návrhů, zhotovila jsem v podobném, nekonkrétně zaměřeném stylu dalších dvacet skic. Z nich prošlo výběrem sedm, celkem jsem tedy nadále pracovala s dvanácti obrazci. Těchto dvanáct obrazců jsem poté převedla prostřednictvím jehly, černé nitě a vlny na pauzovací papír k dalšímu zpracování.

ČÁST 2.3 – postup prací

Když jsem měla během prvních dvou týdnů semestru návrhy definitivně vybrané, řešila jsem otázku, jaký vybrat papír. Po konzultaci s vedoucím práce jsem se rozhodla pro černý dvousetdvaceti- až třísetgramový papír, vhodný pro sítotisk. Pro zvýraznění dojmu na recipienta jsem se rozhodla použít papíry formátu B2 a B1, aby recipient byl zasažen nejen tvarem výsledného obrazce, ale i jeho velikostí. Tato volba měla ovšem za následek větší fyzickou námahu při šití i při tisku, zároveň však mi tento přímý fyzický kontakt s vytvářenou ilustrací umožnil hlouběji prožít pocit, který jsem chtěla ilustrací vyjádřit.

Tyto pracovní šablony zhotovené na stoosmdesátigramovém pauzovacím papíře jsem vytvářela všechny černou nití a vlnou. Poněkud nečekaným problémem se stala otázka optimální hrubosti nitě užitě k vyšívání. Celkem jsem musela vyzkoušet čtyři různé druhy nití nejen při samotném šití, ale i při osvětlení, než jsem se dopracovala k hrubosti, se kterou bylo možné dále pracovat.

V okamžiku, kdy mělo dojít k osvětlení a využití sítotisku na zařízení v dílně sítotisku, jsem ale stála před otázkou, v jakých barvách bych měla obrazce znázornit. Po další konzultaci s vedoucím práce jsem se rozhodla použít tyto čtyři barvy: bílou, modrou, žlutou a červenou, tedy základní barvy barevného spektra. Užitím základních barev jsem chtěla podtrhnout poselství knihy – uvažování o základních věcech lidského života.

Mezi jednotlivými obrazci a užitou barvou nicméně v mé práci neexistuje žádná příčinná souvislost, což má opět podtrhnout abstraktní vyznění celého souboru. Nejprve jsem zvažovala možnost, že by se použitá barva asociací vážala k významu daného obrazce, po konzultaci s vedoucím práce jsem od toho nicméně upustila, abych recipientovi nevnucovala konkrétní interpretaci. Většinu motivů jsem vytiskla v několika exemplářích, každý v různé barvě, a následně jsem do výsledného souboru vybrala ten, který na mě zapůsobil nejsilnějším dojmem.

Vedle sady těchto „standardních“ tisků formátu B2 a B1 jsem po návrhu vedoucího práce přikročila ještě k vyhotovení speciálního tisku na papír o rozměrech přibližně 450 x 150 centimetrů. Tento speciální tisk obsahuje hned čtyři z celkem dvanácti užitých motivů, z nichž se každý na tomto tisku několikrát opakuje. Výsledný dojem má být v tomto případě výjimečně konkrétní, tento tisk má vyvolat představu věže pouštní citadely.

I přes doplnění sady tisků tímto speciálním exemplářem jsem cítila, že by bylo žádoucí celý komplet opatřit ještě něčím zvláštním, co by ho obohatilo. Zde mi byl opět nápomocen vedoucí práce, který tento nejasný pocit přetavil v poměrně jasnou představu brožurky nebo sešitku obsahujícím všechny použité motivy v rozličných kombinacích, na rozdíl od běžných výstavních katalogů ovšem prostého jakéhokoliv textu. Ke zhotovení tohoto sešitku o rozsahu dvaceti stran jsem přikročila jako k poslední fázi výroby praktické části diplomové práce poté, co jsem vyhotovila všechny zamýšlené tisky. Pro sešitek jsem použila hrubší papír, takový, který může cestovateli přes poušť být v řadě situací nápomocný – přes den může absorbovat pot, v noci může přitisknutý na tělo pod vrstvou oděvu hřát a v případě nouze může posloužit i jako ochrana obličeje v písečné bouři. Aby byl pro cestovatele praktičtější na sbalení, nemá sešitek pevnou vazbu.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury:

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de: *Citadela*. Vyšehrad, Praha, 2002

ŠRÁMEK, Jiří: *Dějiny francouzské literatury v kostce*. Votobia, Olomouc, 1997

Summary:

For my master work, the final work for the university, I decided to make illustrations for the book *Citadela* from the author Antoine de Saint Exupéry. He is most famous for the book *The little prince*. Like *The little prince* the desert is an important place.

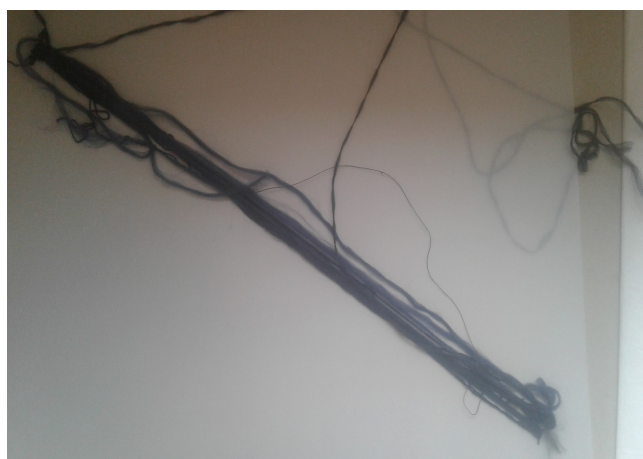
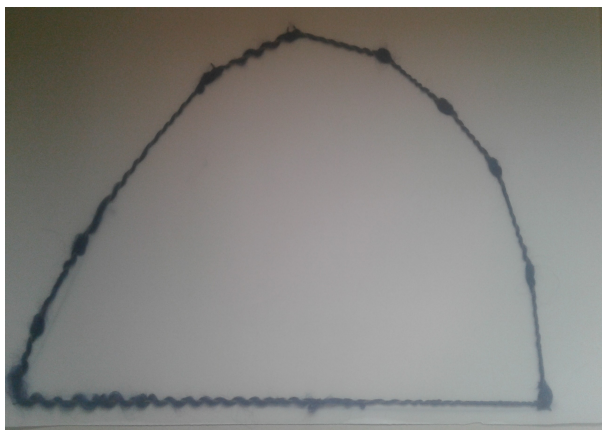
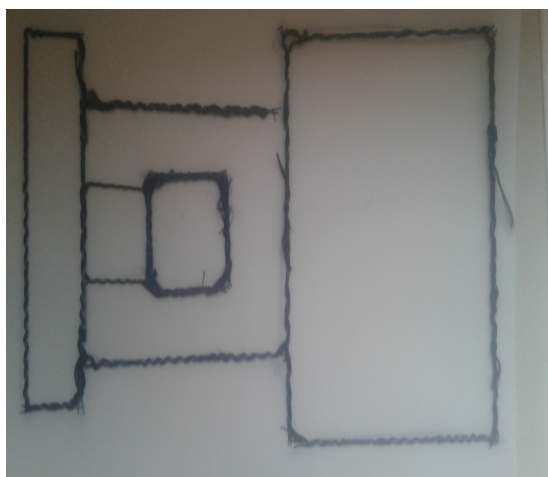
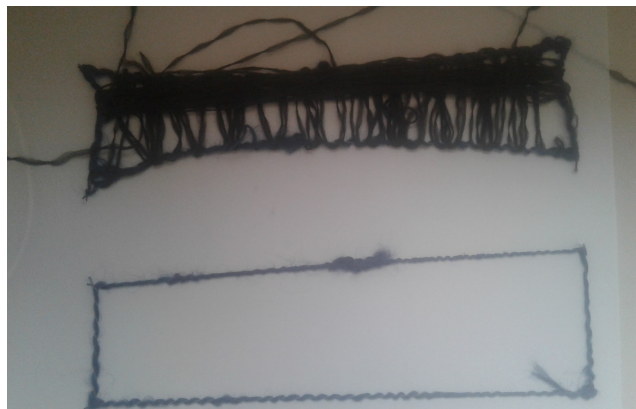
The book does not have a story, instead it is a platform for posing questions about life and society. It is interesting to note, that *Citadela* was the last book he wrote and is not finished. He was writing it for eight years and left it unfinished. Somehow it is a testimony from him. The problem with doing illustrations for a book without a story, is that it is very abstract. My solution was to take some passages and draw what I felt while reading them.

I tried to capture the feelings I got while reading the book. They are abstract as feelings usually are. We feel them but we cannot really describe them. The illustrations are prints and screenprints. Those prints have been assembled in a booklet.

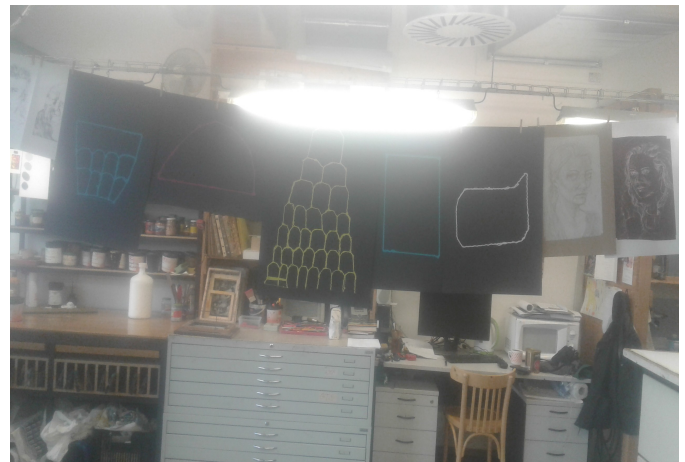
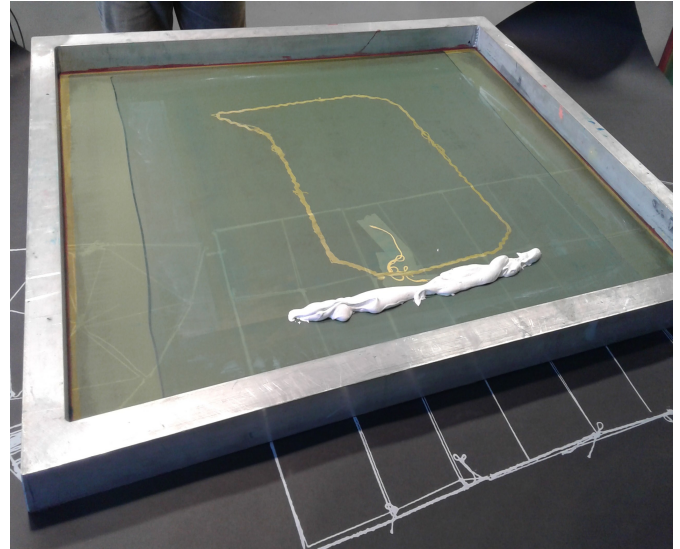
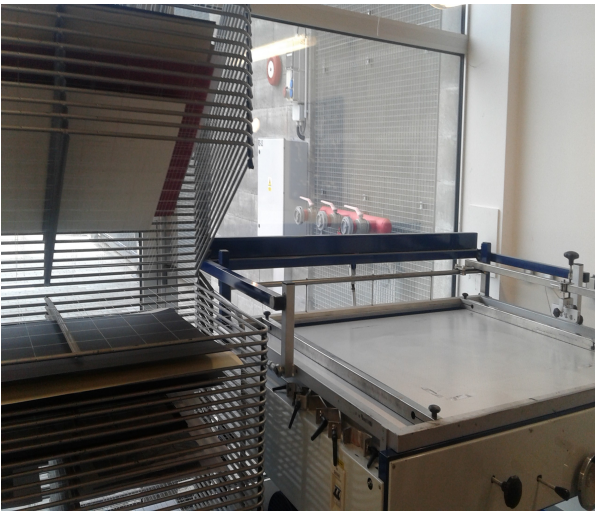
The colours used are blue, magenta red, white and yellow for the prints, and in the booklet blue, brown, yellow like in a desert.

Přílohy

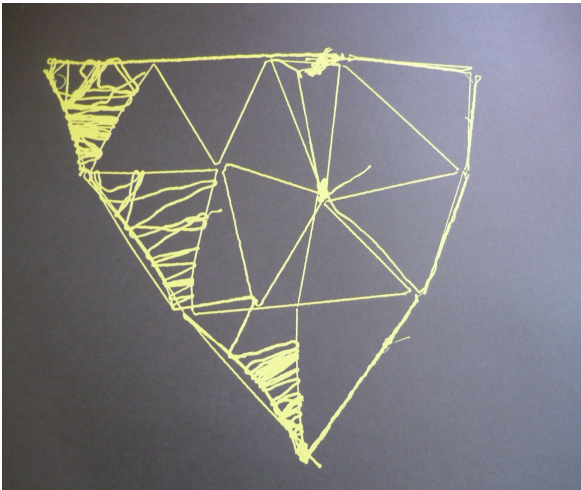
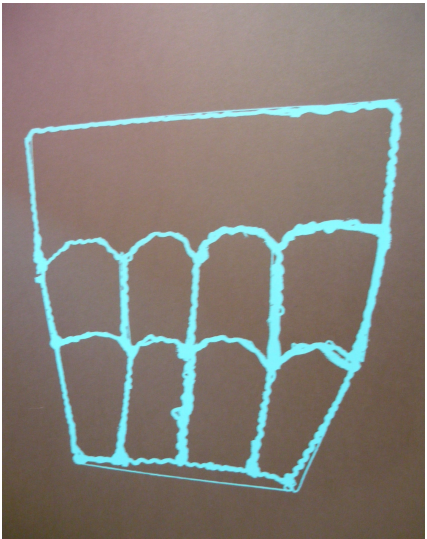
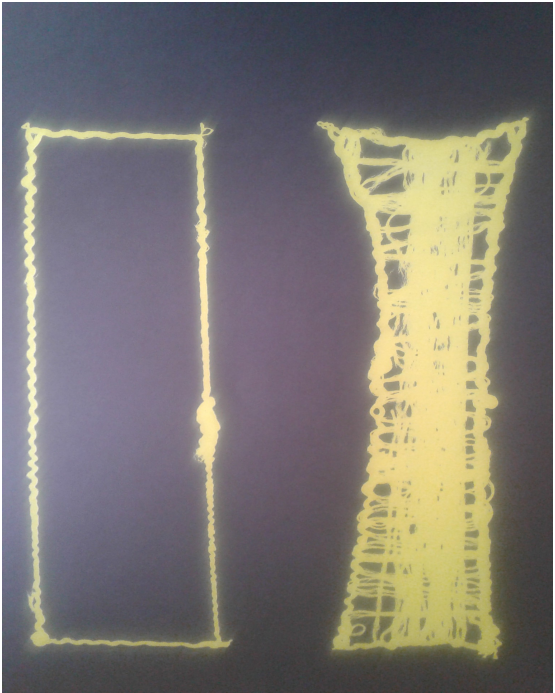
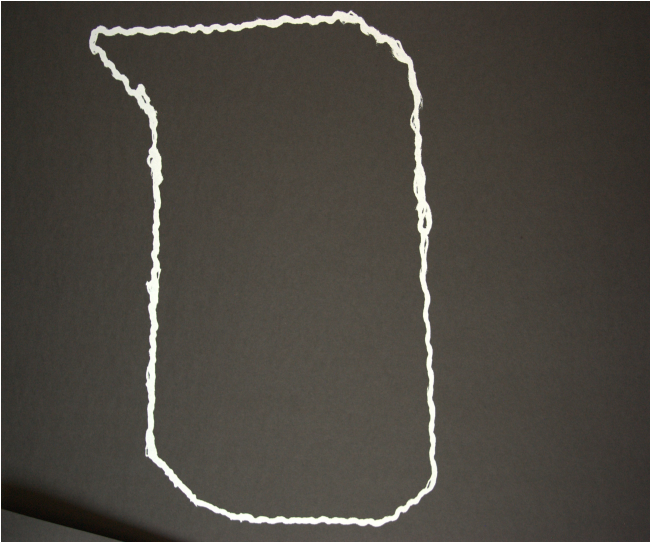
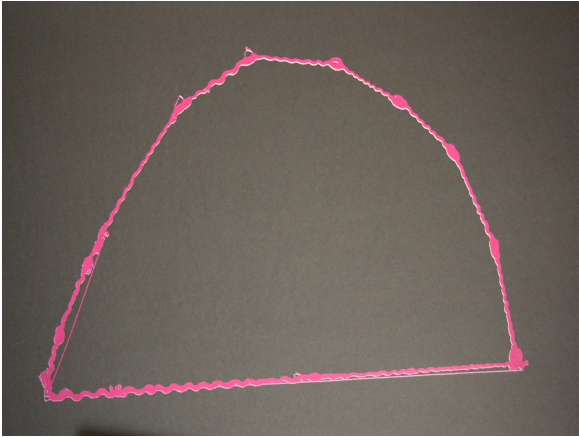
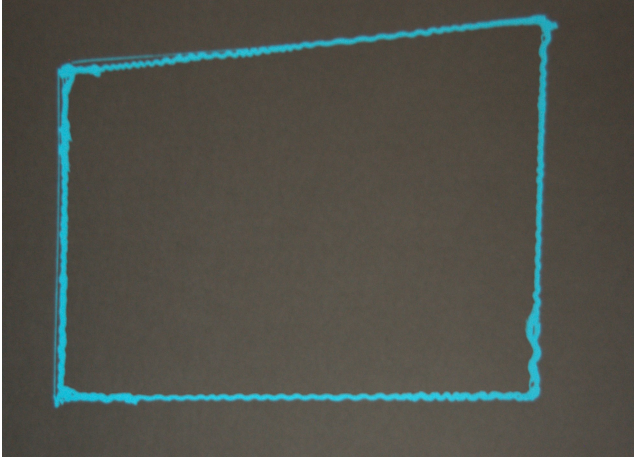
1. Předlohy pro síťotisk

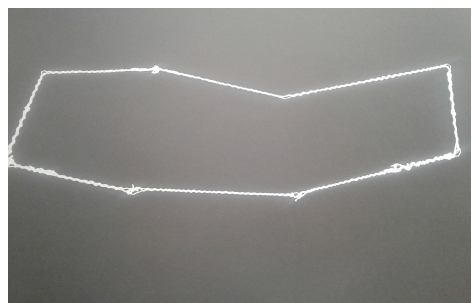
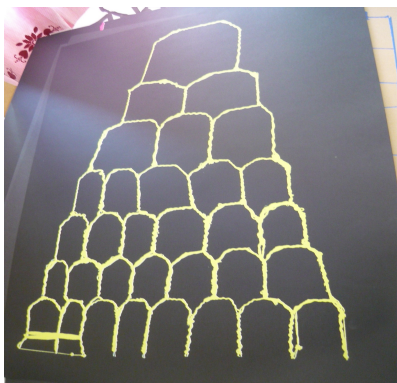
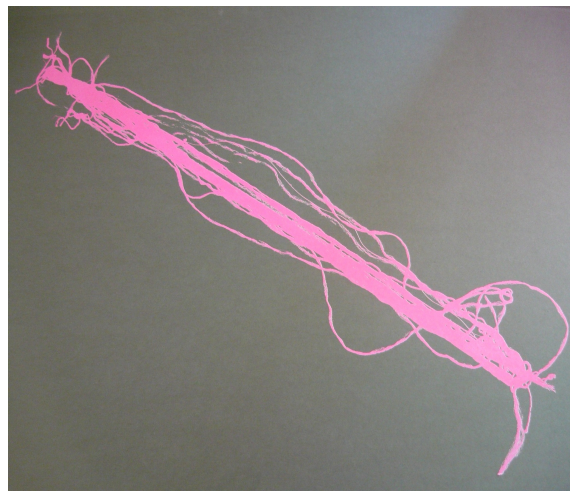
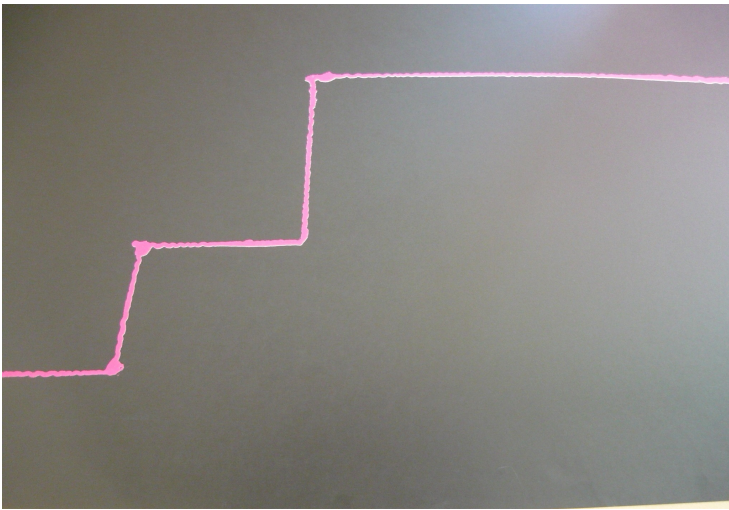
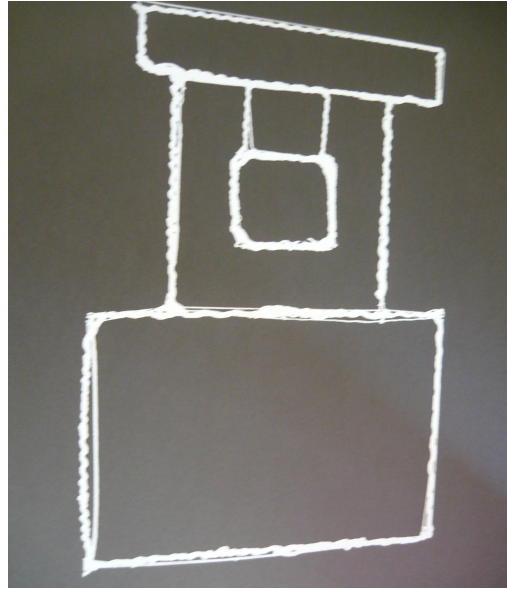
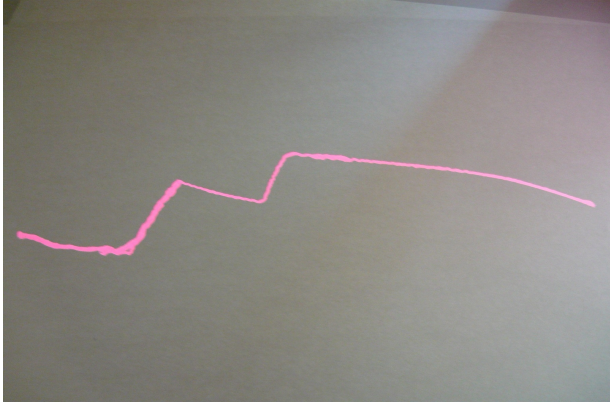

2. Proces síťotisků

3. Síťotisky

4. Digitální tisky

